

Profesoram Paulim Lejiņam – 130

(26.02.1883. – 27.03.1959.)

Profesors Paulis Lejiņš dzimis 1883. gada 26. februārī Valmieras apriņķa Vecatas pagasta „Rimeikās” lielā ģimenē. Vecākiem bija 16 bērni, no kuriem četri nomira agrā bērnībā. Kristībās viņam piešķīra trīs vārdus: Paulis Nikolajs Aleksandrs, bet visu mūžu viņu dēvēja tikai pirmajā vārdā. Jau no mazām dienām Paulis izrādīja lielu interesi par dabu, putniem un zvēriem. Skolas gaitas Paulis sāka neparasti jauns: pagastskolu viņš beidza desmit gadu vecumā, kad citi bērni tikai uzsāka mācības. Vienpadsmit gadu vecumā Paulis sāka dzīvot Rīgā pie brāļa Morica un iestājās Rīgas reālskolā, kuru pabeidza 1902. gadā, tā paša gada rudenī viņš iestājās Rīgas Politehniskā institūta Lauksaimniecības nodaļā. Kad, sakarā ar 1905. gada 13. janvāra asiņainajiem notikumiem Rīgā Politehniskā institūta vadība pārtrauca mācības, Paulis aizbrauca uz tēva mājām „Rimeikām” un piedalījās lauku darbos. Tā kā 1906. gada sākumā institūts vēl joprojām bija slēgts, brāļa mudināts un materiāli atbalstīts, viņš devās uz Vāciju, kur Halles universitātē klausījās izcilu mācītspēku profesoru R. Diselhorsta un M. Fišera lekcijas. Viņu specialitātes bija zootehnika un veterinārija. Daudz vērtīga Halles universitātē P. Lejiņš ieguva arī zemkopības jomā, un viņā nobrieda vēlētānās sākt patstāvīgu pētniecības darbu tieši ar jaunāko laukaugu racionālu mēslošanas atziņu pārbaudīšanu un ieviešanu Latvijas apstākļos. 1906. gada rudenī, kad atsākās mācības Rīgā Politehniskajā institūtā, P. Lejiņš atgriezās dzimtenē. Viņš turpināja studijas un sagatavoja diplomdarbu par jau aizsākto tēmu „Dažādu mēslojumu iespaids uz miežu ražu un saturu”. 1907. gadā P. Lejiņš aizstāvēja diplomdarbu un ieguva pirmās šķiras agronoma grādu.

Darbā savā specialitātē P. Lejiņš iesaistījās 1908. gadā, kļūstot par Latvijas Lauksaimnieku ekonomiskās sabiedrības darbinieku. Sabiedrība sadarbojās ar daudzām pagastu lauksaimniecības biedrībām un organizēja kursus un lekcijas. 1909. gadā P. Lejiņš kļuva arī par Jelgavas zemkopības skolas skolotāju. Viņš bija labs un saturīgs runātājs, kura valoda plūda strauji un tekoši. No 1910. līdz 1914. gadam P. Lejiņš bija Lustes muižas vadītājs. Pirmā pasaules kara laikā viņš dienēja Krievijas armijā, 1919. gadā piedalījās Latvijas Universitātes dibināšanā, vēlāk šajā mācību iestādē ieņēma dažādus amatus. Bija 1. Saeimas deputāts. Ar 1920. gada pavasari P. Lejiņš bija mācību un pētījumu saimniecības „Rāmava” orgkomitejas priekšsēdētājs, bet no 1922. līdz 1945. gadam – šīs saimniecības vadītājs. Pētījumi „Rāmavā” notika lopkopībā, augsnes mācībā, augkopībā un zālāju saimniecībā. Paraleli Rāmavas saimniecības vadīšanai P. Lejiņš turpināja lasīt

lekcijas Lauksaimniecības fakultātē. 1923. gadā viņu ievēlēja par fakultātes docentu, 1932. gadā – par profesoru un tai pašā gadā viņš kļuva par Latvijas Universitātes goda doktoru.

Paulis Lejiņš strādājis vairākos vadošos amatos: Lopkopības katedras vadītājs – (1944 – 51), LU Lauksaimniecības fakultātes dekāns (1920 – 21, 1930 – 32 un 1934 – 36), VMF dekāns (1944 – 46), LPSR ZA pirmais prezidents, Zootehnikas un Zoohigiēnas institūta direktors (1946 – 50). 1940. gadā P. Lejiņš bija izglītības ministrs Kirhenšteina vadītajā valdībā.

Lielu ieguldījumu profesors ir devis lopkopības attīstībā Latvijā. Viņš ir pētījis govju selekcijas, audzēšanas un ēdināšanas jautājumus, izveidojis vietējiem apstākļiem piemērotu piena govju ēdināšanas sistēmu, pilnveidojis govju selekcijas metodes un salīdzinājis Latvijā audzēto liellopu šķirņu īpatnības, kā arī pētījis lopkopības vēsturi.

Ar citu valstu pieredzi dzīvnieku audzēšanā iepazīties, apmeklējot Dāniju, Šveici, Nīderlandi, Vāciju, Austriju un Čehoslovākiju. Piedalījies Agronomu kongresā Somijā (1927), Starptautiskās lauksaimniecības konferencēs Itālijā (1935) un Nīderlandē (1937), kā arī starptautiskās izstādēs Francijā un Beļģijā (1937).

P. Lejiņa pētījumi apkopoti vairāk nekā 250 publikācijās un grāmatās: *Zirgkopība*. – R., 1952.; *Kultivēto ganību ierīkošana un izmantošana Latvijas PSR apstākļos*. – R., 1955. [līdzautors] un citās.

Profesors savā dzīvē bija saņēmis vairākus apbalvojumus – 1934. gadā viņš tika apbalvots ar trešās šķiras Triju Zvaigžņu ordeni, bijis Latvijas PSR Nopelniem bagātais zinātnes darbinieks (1945). Paulis Lejiņš miris 1959. gada 27. martā un apbedīts Meža kapos Rīgā.

Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas 1994. gadā nodibināto Pauļa Lejiņa balvu par fundamentāliem pētījumiem lauksaimniecības zinātnēs ir saņēmuši Latvijā pazīstami zinātnieki – J. Latvietis (1994), J. Neilands (1996), A. Boruks (1997), C. Šķiņķis (1998), S. Timšāns (1999), M. Skrīvele (2002), R. Baltakmens (2003), A. Jemeljanovs (2003), U. Osītis (2006), A. Adamovičs (2007).

Ar 2000. gada 1. novembri tika nodibināta Paula Lejiņa stipendija Lauksaimniecības fakultātes studentiem, uz kuru konkursa kārtībā var pretendēt 3. un 4. kursa sekmīgie studenti. Stipendiju ir saņēmuši šādi studenti: M. Marga (2001), L. Kazaka (2002), S. Sidorenko (2004), D. Baltiņa (2008), S. Petrovska (2010), Ģ. Ante (2011).

Paula Lejiņa vārdā nosaukta iela Jelgavā.

Visa profesora dzīve ir izteikta viņa paša vārdos: „Strādājiet apzinīgi, strādājiet neatlaidīgi, nebaidieties grūtību, tad jūsu darbs vainagosies panākumiem un jūs būsiet laimīgi”.

Literatūra

1. *Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā* (1999). Sast. E. Bērziņš, V. Strīķis, S. Timšāns, K. Vārtukapeinis. Jelgava: SIA Jelgavas tipogrāfija. 210 lpp.
2. *Paulis Lejiņš dzīvē un darbā* (1983). Sast. K. Pētersons, J. Stradiņš, A. Valdmanis, P. Valeskalns, J. Vanags. Rīga: Zinātne. 277 lpp.